

A Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége elnökségének állásfoglalása a mozgáskorlátozott emberek közösségi közlekedésével kapcsolatban

„Tisztelt MEOSZ! Bodnár Lászlóné mozgássérült vagyok, Mezőszilasán, Fejér megyében lakom. Itt olyan buszok járnak, hogy ki se jutok a faluból. Még rendes tolókkocsival se. Pedig sokkal könnyebb lenne a közeli városba, rendelőbe eljutni kezelésekre. Sajnos nagyon hátrányos helyzetben vagyok. Szeretném, ha én is el tudnék jutni bárhová a faluból könnyedén. Nagyon boldog lennék, ha nem csak a faluban tudnám a dolgaim intézni. Ha eljuthatnék a bevásárló helyekre, azt vehetném meg, ami tetszik, nem az lenne, amit hoznak. Nagyon nagy segítség lenne, ha mi vidékiek is ki tudnánk mozdulni a faluból. Köszönöm, ha figyelembe veszik a kérésem! Üdvözlettel: Bodnár Lászlóné, Mezőszilas.”

Szövetségünk véleménye szerint a fogyatékossgal élő, illetve a csökkent mozgásképeségű személyek (a továbbiakban együtt: mozgáskorlátozott emberek) önálló életvitelének előfeltétele, hogy a mindenki számára nyújtott közösségi közlekedési szolgáltatásokban egyenlő eséllyel vehessenek részt, függetlenül a mozgáskorlátozottságuk súlyosságától és az általuk használt segédeszköz jellegétől, típusától.

Biztosítani kell a közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést, illetve a közlekedési rendszereknek, továbbá a tömegközlekedési eszközöknek, utasforgalmi létesítményeknek – beleértve a jelző- és tájékoztató berendezéseket is – alkalmasnak kell lenniük a fogyatékos személyek általi biztonságos igénybevitelre. Egyenlő esélyű hozzáférésről¹ beszélünk

- 1.) az *információ* esetén, ha az mindenki, különösen a mozgási, látási, hallási, mentális és kommunikációs funkciókban sérült emberek számára kiszámítható, értelmezhető és érzékelhető, az ahhoz való hozzájutás pedig az igénybe vevő számára akadálymentes. Ebben a körben külön kiemelendő az utasok tájékoztatáshoz való joga, mely magába foglalja az utazással és az utazási feltételekkel kapcsolatos minden lényeges általános információt, az internetes foglalást és tájékoztatást is beleértve.
- 2.) az *épület* esetén, ha mindenki, különösen a mozgási, látási, hallási, mentális és kommunikációs funkciókban sérült emberek számára megközelíthető, a nyilvánosság számára nyitva álló része bejárható, vészhelyzetben biztonsággal elhagyható, valamint az épületben a tárgyak, berendezések mindenki számára rendeltetésszerűen használhatók,
- 3.) a *szolgáltatás* esetén, ha igénybevétele – az igénybe vevő állapotának megfelelő önállósággal – mindenki, különösen a mozgási, látási, hallási, mentális és

¹

A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény 4.§ h) pont.

kommunikációs funkciókban sérült emberek számára akadálymentes, kiszámítható, értelmezhető és érzékelhető.

A közlekedés egyenlő esélyű hozzáféréseinek biztosítására, akadálymentesítésére vonatkozó intézkedéseknek magukba kell foglalniuk a hozzáférési korlátok és akadályok beazonosítását, az akadályok megszüntetésének ütemezését, végrehajtását és monitorozását is. Ahhoz, hogy a fejlesztések ténylegesen elérjék a céljukat és meg tudjanak felelni a mozgáskorlátozott emberek igényeinek, már a tervezésbe be kell vonni az érintettek érdekképviselőit!

Mindezek kiindulópontja az egyetemes tervezés, melyen a termékek, a környezet, a programok és szolgáltatások oly módon történő tervezését értjük, hogy azok minden ember számára a lehető legnagyobb mértékben hozzáférhetőek legyenek adaptálás, vagy speciális tervezés szükségessége nélkül.

A „személyes mozgás segédeszközei” csoportba sorolt mopedek jogosulti körére vonatkozó definíció alkalmazásánál figyelemmel kell lenni a Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezményre, melyet az Országgyűlés a 2007. évi XCII. törvénnyel hirdetett ki (a továbbiakban: CRPD). Az Alaptörvény értelmében „Magyarország elfogadja a nemzetközi jog általánosan elismert szabályait. A nemzetközi jog más forrásai jogszabályban történő kihirdetésükkel válnak a magyar jogrendszer részévé.”² Ily módon a magyar jogrendszer részévé vált CRPD 1. cikke szerint „fogyatékossgal élő személy minden olyan személy, aki hosszan tartó fizikai, értelmi, szellemi vagy érzékszervi károsodással él, amely számos egyéb akadállyal együtt korlátozhatja az adott személy teljes, hatékony és másokkal egyenlő társadalmi szerepvállalását.”

A CRPD értelmében „a ’fogyatékossgal alapján történő hátrányos megkülönböztetés’ a fogyatékossgal alapuló bármilyen különbségtételt, kizárást vagy korlátozást jelent, amelynek célja vagy hatása valamennyi emberi jog és alapvető szabadság másokkal azonos alapon történő elismerésének, élvezetének vagy gyakorlásának csorbítása vagy semmibe vétele a politikai, a gazdasági, a szociális, a kulturális, a civil élet terén, vagy bármely egyéb területen. Ez a hátrányos megkülönböztetés minden formáját magában foglalja, egyebek között az ésszerű alkalmazkodás megtagadását.”³

Fentiek alapján a közösségi közlekedési szolgáltatások mopeddel történő használatának megtagadása a fogyatékossgal élő személyek mozgásszabadságának⁴ sérelméhez és fogyatékossgal alapuló hátrányos megkülönböztetéshez vezethet, ezért fontos, hogy ne csak a súlyosan mozgáskorlátozott személyek legyenek jogosultak a mopedhasználatra, hanem minden fogyatékossgal élő személy, amennyiben olyan károsodással él, amely egyéb akadályokkal együtt korlátozhatja az adott személy teljes, hatékony és másokkal egyenlő társadalmi szerepvállalását.⁵

Mindezek alapján a jogosulti kör meghatározása a következő lehet: **Moped használatára az a hosszantartó fizikai károsodással élő személy jogosult, aki mopedhasználat nélkül, a környezeti akadályok miatt mozgásszabadságában korlátozva lenne.**

2 Alaptörvény Q) cikk.

3 CRPD 2. cikk.

4 CRPD 18(1) és 20. cikk; Alaptörvény XXVII. cikk (1) bekezdés.

5 Vö.: A CRPD 1. cikke szerinti fogyatékossgal definícióval.

Összegezve

1. A jogosultak **országos érdekvédelmi szervezetének egyenrangú bevonása** a tervezési, megvalósítási és monitorozási folyamatokba.

2. A súlyosan mozgássérült személyek **jogilag elismert igényét a közlekedési rendszerek (tömegközlekedési eszközök, utasforgalmi létesítmények) egyenlő esélyű és biztonságos igénybevételéhez az államnak eszközökkel, jogszabályban rögzített intézkedésekkel és határidőkkel kell garantálnia.** A jogszabályban rögzített feladatok végrehajtását ellenőrizni kell, és szankcionálni a mulasztást. **A helyi, helyközi és vasúti közlekedésre vonatkozóan országos szintű, akadálymentes közlekedési koncepcióra van szükség,** melynek hatékonyságát a folyamatos ágazatközi együttműködéssel kell garantálni, illetve nyilvános statisztikai adatokkal kell alátámasztani, mindezt a gyógyászatisegédeszköz-ellátásért felelős egészségügyi tárca, az egyéni szállítási megoldásokért (támogató szolgálat, mint szociális alapellátás) és a fogyatékosügyi szakpolitikáért felelős államtitkárság bevonásával. Már a tervezésnél figyelni kell rá, és kontroll-mechanizmust kell kiépíteni annak érdekében, hogy **az egyenlő esélyű hozzáférés prioritásként jelenjen meg a hazai és uniós források felhasználása során és a közbeszerzési eljárásokban egyaránt.**

3. A jogosultak **egészségi állapotának, életvitelének, lakókörnyezetének és egyéb adottságainak megfelelő segédeszközökkel való ellátása.** A segédeszköznek műszaki paraméterei alapján meg kell felelnie a biztonságos közlekedés követelményeinek. Ugyanakkor a segédeszköz kiválasztását, felírását a jogosultak egyéni igényeinek, adottságainak kell elsődlegesen meghatározni, a közlekedési rendszereknek pedig igazodniuk kell ehhez a biztonságos feltételek megteremtésével.

4. A hozzáférhetőséget elősegítő szolgáltatás-szervezési lépések is elengedhetelen feltételei az egyenlő esélyű hozzáférésnek, így **egy megfelelő minőségű, alapos, érthető, országos utasinformációs rendszer kiépítése is, mely lehetővé teszi a fogyatékos utasok számára a biztonságos és kiszámítható utazásuk megtervezését.** Ezen a felületen keresztül lehetőséget kell biztosítani az egyeztetésre, a szervezésre és a panasztételre egyaránt. Létre kell hozni továbbá egy független panaszvizsgálási mechanizmust.

5. **Magyarország az ENSZ-egyezmény aláírásával és hazai jogszabályokban egyaránt vállalta, hogy biztosítja a tömegközlekedési eszközök, az utasforgalmi létesítmények, köztük a közösségi közlekedéshez kapcsolódó megállók akadálymentességét.**⁶ A jogszabályok rögzítik az akadálymentesség, a hozzáférés fogalmát és hatályát, melynek nem teljesülése esetén az állam, az önkormányzat, illetve a szolgáltató hazai és nemzetközi jogorvoslati eljárások és szervezetek által felelősségre vonható. **A kötelezettség az akadályok beazonosítására és felszámolására egyaránt kiterjed.** Előbbiben is elmaradásunk van, ezért mielőbb fel kell mérni, be kell azonosítani az akadálymentes és a nem akadálymentes közlekedési eszközöket, utasforgalmi létesítményeket (megállókat).

6

- A Fogyatékosokkal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezmény 9. cikk (egyenlő esélyű hozzáférésbe a közlekedés is beletartozik), 2. cikk (egyetemes tervezés)
- A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény 7/A§, 8-10§ (Közlekedés beleértve az utasforgalmi létesítmények akadálymentességét)
- A 2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról 3§ d), 4 f) (közszolgáltatások egyenlő esélyű hozzáférése)

Elvárjuk, hogy mind a tervezés, mind a kivitelezés az egyetemes tervezés elve szerint valósuljon meg! Az egyenlő esélyű hozzáférés elengedhetetlen feltétele, hogy a közlekedési eszközök, az utasforgalmi létesítmények és azok épített környezete együttesen legyenek akadálymentesen használhatók, hogy azt a fogyatékos személyek önállóan (személyi asszisztencia nélkül), vagy igényük szerint személyi asszisztenciával is tudják használni. Az önálló vagy segítséggel történő használatról az utas dönthessen szabadon, ne a közlekedési szolgáltató!

6. Az utasokkal kapcsolatba kerülő munkatársak képzése szintén elengedhetetlen feltétele az egyenlő esélyű hozzáférésnek⁷. A képzés kiterjed a fogyatékos utasokkal kapcsolatos megfelelő attitűd kialakítására és az akadálymentesítést szolgáló műszaki eszközök használatának elsajátítására is. A szolgáltató legyen köteles gondoskodni a képzésről, valamint – szükség esetén szankciók bevezetésével – arról, hogy a megszerzett tudást a munkatársak a gyakorlatban is alkalmazzák.

Budapest, 2016. november 9.

- ⁷ A Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezmény 8. cikke